

I TRUST THE
SCIENCE!

You trust the
television.

Patrick Caroll (Μετάφραση Nikos Maris)

Όσο ήμασταν παιδιά, μάθαμε να πιστεύουμε στα λόγια του δασκάλου. Ωστόσο, αυτή είναι μια κακή συνήθεια, την οποία καλό θα ήταν να εγκαταλείψουμε ως ενήλικες, υιοθετώντας έναν υγιή σκεπτικισμό.

Αν κάποιος σας ρωτούσε πώς ξέρετε ότι η Αυστραλία υπάρχει, τι θα λέγατε; Αν δεν έχετε πάει εκεί ο ίδιος, μπορεί να είναι απρόσμενα δύσκολο να απαντήσετε σε αυτή την ερώτηση. Μπορείτε να επικαλεστείτε τον καθηγητή γεωγραφίας του δημοτικού που σας μίλησε για πρώτη φορά για τη χώρα. «Ξέρω ότι υπάρχει, επειδή μου το είπε ο καθηγητής μου», θα μπορούσατε να πείτε. Εναλλακτικά, μπορείτε να επικαλεστείτε κάποιον φίλο σας που έχει επισκεφθεί τη χώρα και μπορεί να βεβαιώσει την ύπαρξή της. Τέλος, θα μπορούσατε να επισημάνετε ότι συμβουλευτήκατε έναν άτλαντα και επιβεβαιώσατε ότι η χώρα όντως εμφανίζεται στον χάρτη.

Αν και κάθε μία από αυτές τις αιτιολογήσεις μπορεί να ακούγεται αδιάσειστη, όλες στηρίζονται σε έναν κρίσιμο άξονα: την εμπιστοσύνη. «Εμπιστευτείτε με», λέει ο

δάσκαλός σας, «το έχω ψάξει αυτό». «Εμπιστέψου με», λέει ο φίλος σας, «το είδα με τα ίδια μου τα μάτια». «Εμπιστευτείτε μας», λένε οι εκδότες του άτλαντα, «συμβουλευτήκαμε τους ειδικούς».

Σίγουρα, συχνά πρόκειται για αξιόπιστες πηγές, ωστόσο είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι κατά μία έννοια επιλέγετε να πιστέψετε αυτά που σας έχουν πει άλλοι. Αν δεν το έχετε ελέγξει ποτέ ο ίδιος, τότε δεν γνωρίζετε πραγματικά ότι η Αυστραλία υπάρχει, απλώς εμπιστεύεστε την θεώρηση ότι υπάρχει.

Εμπιστοσύνη και αυθεντία

Ο λόγος για τον οποίο αυτή η ερώτηση είναι σημαντική είναι ότι μας αποκαλύπτει πόσο πολύ βασιζόμαστε στην αυθεντία, όσον αφορά τη σκέψη μας. Είναι εύκολο να θεωρούμε τον εαυτό μας τρομερά πληροφορημένο, αλλά αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, είναι πολύ περισσότερο αλήθεια ότι επιδεικνύουμε τρομερή εμπιστοσύνη. Έχουμε αποδεχτεί αυτό που μας έχει πει η «αυθεντία» σχεδόν σε κάθε τομέα, και μάλιστα με πολύ λίγη επιφύλαξη.

Ο C.S. Lewis επέστησε την προσοχή σε αυτό το φαινόμενο στο βιβλίο του, «Mere Christianity». Στην πραγματικότητα, το ακόλουθο απόσπασμα είναι αυτό που ενέπνευσε το παρόν άρθρο.

«Μην τρομάζετε από τη λέξη αυθεντία. Το να πιστεύεις πράγματα με βάση την αυθεντία σημαίνει απλά ότι τα πιστεύεις επειδή σου τα είπε κάποιος που θεωρείς αξιόπιστο. Το 99 τοις εκατό των πραγμάτων που πιστεύετε, τα πιστεύετε με βάση την αυθεντία. Πιστεύω ότι υπάρχει το μέρος που ξέρουμε ως Νέα Υόρκη. Δεν το έχω δει ο ίδιος. Δεν θα μπορούσα να αποδείξω με θεωρητικούς συλλογισμούς ότι υπάρχει σίγουρα αυτό το μέρος. Το πιστεύω επειδή μου το είπαν αξιόπιστοι άνθρωποι. Ο συνηθισμένος άνθρωπος πιστεύει στο ηλιακό σύστημα, στα χημικά άτομα, στην θεωρία της εξέλιξης και στην κυκλοφορία του αίματος, με βάση την αυθεντία - επειδή το λένε οι επιστήμονες. Κάθε ιστορική δήλωση στον κόσμο γίνεται πιστευτή με βάση την αυθεντία. Κανείς μας δεν έχει δει την απόβαση στην Νορμανδία, ή την ήττα της Ισπανικής Αρμάδας το 1588. Κανείς μας δεν θα μπορούσε να τα αποδείξει με καθαρή λογική, όπως αποδεικνύουμε κάτι στα μαθηματικά. Τις πιστεύουμε απλώς και μόνο επειδή οι άνθρωποι που τις είδαν άφησαν γραπτά που μας μιλούν γι' αυτές: στην πραγματικότητα, βάσει αυθεντίας. Ένας άνθρωπος που απορρίπτει την αυθεντία σε άλλα θέματα, όπως κάνουν κάποιοι με την θρησκεία, θα έπρεπε να περιοριστεί στο να μην μάθει τίποτα σε όλη του τη ζωή.»

Όπως επισημαίνει ο Lewis, δεν είναι κακό να πιστεύουμε πράγματα με βάση την αυθεντία. Το κάνουμε συνέχεια και μας βοηθάει να βρούμε το δρόμο μας στον κόσμο.

Ωστόσο, παρ' ό,τι δεν υπάρχει τίποτα κακό στο να εμπιστευόμαστε διάφορες πηγές, θα έλεγα ότι τείνουμε να είμαστε κάπως υπερβολικά εύπιστοι, ως κουλτούρα. Πιστεύουμε τις αρχές σε ό,τι κι αν μας πουν, ακόμη και όταν πιθανώς δεν θα

έπρεπε.

Το όλο φιάσκο του κορωνοϊού είναι σίγουρα ένα εξαιρετικό παράδειγμα αυτού του φαινομένου. Πόσα στοιχεία χρειάστηκαν για να πεισθεί ο μέσος άνθρωπος να κάνει το εμβόλιο; Ντροπιαστικά λίγα. Οι άνθρωποι επίσης πίστεψαν στους μαζικούς εγκλεισμούς και την υποχρεωτική χρήση μάσκας, απλώς και μόνο επειδή κάποιοι «ειδικοί» είπαν ότι αυτές οι πολιτικές ήταν καλές ιδέες.

Το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής είναι ένα άλλο καλό παράδειγμα του πόσο πολύ εμπιστευόμαστε τυφλά τις διανοητικές αυθεντίες. Δεδομένου ότι οι περισσότεροι από εμάς δεν έχουμε καμία εξειδίκευση στο θέμα, αρκούμαστε στο να πιστεύουμε τους ειδικούς σε ό,τι μας πουν. Δεν πειράζει όμως, μας διαβεβαιώνουν, μιας και «το 97% των επιστημόνων του κλίματος συμφωνούν». Αφού ξέρουμε ότι υπάρχει «συναίνεση», μπορούμε να τους εμπιστευόμαστε, σωστά;

Ας μην βιαζόμαστε. Αναρωτηθείτε, γνωρίζετε πραγματικά ότι υπάρχει συναίνεση κατά 97%; Κοιτάξατε εσείς οι ίδιοι τα πρωτογενή δεδομένα σχετικά με τις απόψεις των εμπειρογνομόνων; Αν δεν το έχετε κάνει, τότε και σε αυτό το θέμα βασίζεστε στην αυθεντία. Εμπιστεύεστε την πηγή αυτού του 97%. Συγκεκριμένα, πιστεύετε ότι οι άνθρωποι που κατέληξαν σ' αυτό το ποσοστό δεν σας παραπλανούν και ότι η συλλογή και η αναπαράσταση των δεδομένων σχετικά με τις απόψεις των εμπειρογνομόνων είναι ορθολογική, αμερόληπτη, ακριβής και πλήρης.

Θυμηθείτε, στην πραγματικότητα δεν ξέρετε ότι το 97% των επιστημόνων του κλίματος συμφωνούν, αλλά πιστεύετε ότι το 97% των επιστημόνων του κλίματος συμφωνούν. (Στην πραγματικότητα, το ποσοστό αυτό είναι πιο αμφίβολο από ό,τι συνειδητοποιούν οι περισσότεροι άνθρωποι).

Και πάλι, δεν υπάρχει τίποτα κακό με την εμπιστοσύνη. Αλλά πρέπει να είμαστε προσεκτικοί όταν εμπιστευόμαστε πολύ εύκολα, επειδή τα πράγματα δεν είναι πάντα αυτό που παρουσιάζεται ότι είναι.

Μια κουλτούρα που απαιτεί αποδείξεις

Πώς μπορούμε λοιπόν να αποφύγουμε να εμπιστευόμαστε πολύ εύκολα; Η πρότασή μου είναι να υιοθετήσουμε αυτό που ονομάζω «κουλτούρα που απαιτεί παραπομπές».

Όπως υποδηλώνει και η φράση, η ιδέα εδώ είναι να δημιουργήσουμε μια κουλτούρα όπου θα ζητάμε συστηματικά αποδείξεις, ειδικά για αμφιλεγόμενες ιδέες. Κάθε φορά που κάποιος κάνει έναν ισχυρισμό, η ενστικτώδης αντίδρασή σας θα πρέπει να είναι «απαιτώ κάποια παραπομπή».

Μεγαλώνοντας, μάθαμε να παίρνουμε τα πράγματα τοις μετρητοίς, να πιστεύουμε στα λόγια του δασκάλου. Ωστόσο, αυτή είναι μια κακή συνήθεια, την οποία καλό θα ήταν να εγκαταλείψουμε. Ειδικά ως ενήλικες, πρέπει να υιοθετήσουμε έναν υγιή σκεπτικισμό και να αμφισβητούμε τα πάντα, ακόμη και αυτά για τα οποία όλοι

φαίνεται να συμφωνούν.

Η κουλτούρα του «απαιτείται παραπομπή» έχει επίσης να κάνει με το να πλησιάζεις όσο το δυνατόν περισσότερο στην πρωτογενή πηγή, ώστε να ελαχιστοποιείς τον αριθμό των ανθρώπων που πρέπει να εμπιστευτείς. Όταν αντλείτε την πληροφόρησή σας από τους πολιτικούς, η αλυσίδα εμπιστοσύνης είναι πιθανότατα πολιτικός-δημοσιογράφος-επιστήμονας-δεδομένα. Εδώ υπάρχουν μεγάλα περιθώρια για διαστρέβλωση (σκοπίμη ή μη). Αν μπορείτε, είναι προτιμότερο να πάτε κατευθείαν στον επιστήμονα, ή ακόμα καλύτερα, στα ίδια τα πρωτογενή δεδομένα (αν υποθέσουμε ότι μπορείτε να τα ερμηνεύσετε).

Ένα άλλο μέρος της κουλτούρας του «απαιτείται παραπομπή» είναι η διανοητική ταπεινοφροσύνη. Όσο «προφανές» ή «αυτονόητο» κι αν φαίνεται κάτι, εάν ο ισχυρισμός σας καταλήγει στο «εμπιστεύομαι μια αυθεντία», τότε μάλλον δεν θα πρέπει να είστε πολύ δογματικός γι' αυτό. Αυτό είναι ιδιαίτερα σχετικό με ετερόδοξες ιδέες όπως οι θεωρίες συνωμοσίας. Υπήρξε το Holodomor; Νομίζω πως ναι, αλλά δεν το έχω ψάξει ο ίδιος. Εμπιστεύομαι τους ανθρώπους που το έχουν κάνει, όπως ακριβώς εμπιστεύομαι τους γεωγράφους που μου λένε ότι η Αυστραλία υπάρχει.

Το πρόβλημα είναι ότι οι άνθρωποι συχνά υποστηρίζουν δογματικά τους ισχυρισμούς τους, με βάση το ότι «όλοι ξέρουν» ότι αυτό είναι αλήθεια ή ότι «οι ειδικοί συμφωνούν» ότι αυτό είναι αλήθεια. Όμως οι επικλήσεις στην πλειοψηφία ή στην αυθεντία δεν πετυχαίνουν πολλά στην κουλτούρα της «απαραίτητης παραπομπής». Δείξτε μου τις αποδείξεις, και τότε θα σας πιστέψω.

Εκτός από τη φράση «απαιτείται κάποια παραπομπή», λοιπόν, η άλλη φράση που θα έπρεπε να είναι μια συνηθισμένη επωδός είναι «δεν διαθέτω αρκετές γνώσεις, ώστε να έχω μια τεκμηριωμένη άποψη για αυτό». Είναι πολύ καλύτερο να παραδέχεστε την άγνοιά σας, παρά να προσποιείστε ότι γνωρίζετε κάτι, ενώ στην πραγματικότητα το έχετε ακούσει στην τηλεόραση.

Ο Murray Rothbard το έθεσε πολύ ωραία, σχολιάζοντας τον τομέα των οικονομικών. «Δεν είναι έγκλημα να αγνοεί κανείς τα οικονομικά», είπε, «τα οποία είναι, άλλωστε, ένας εξειδικευμένος κλάδος, και μάλιστα ένας κλάδος που οι περισσότεροι άνθρωποι τον θεωρούν σαν μια "θλιβερή επιστήμη". Αλλά είναι εντελώς ανεύθυνο να έχει κανείς μια και ηχηρή γνώμη για τα οικονομικά θέματα, ενώ παραμένει σε αυτήν την κατάσταση άγνοιας».

Το ίδιο ισχύει και για κάθε άλλο τομέα, είτε πρόκειται για την ιστορία, είτε για την κλιματική επιστήμη, είτε για τις μολυσματικές ασθένειες, είτε για τη γεωγραφία. Εμπιστευτείτε τις αυθεντίες όσο θέλετε, αλλά φροντίστε να μην συγχέετε την εμπιστοσύνη με τη γνώση

Άρθρο του Patrick Carroll, που δημοσιεύτηκε στις 2 Δεκεμβρίου 2022 από το FEE.

[Πηγή](#)